

LÄRARHANDLEDNING [BLANK]

DRAMATEN

HEJ PEDAGOG!

Det här materialet vänder sig till dig som ska se föreställningen [BLANK] med en elevgrupp. Här finns information för att förbereda er inför besöket, och förslag på samtalsfrågor och övningar att arbeta vidare med efteråt. Läs gärna igenom materialet och använd det du tycker känns relevant för din grupp. Vi på Dramaten arbetar återkommande med referensgrupper och genrepspublik. Vill du och din klass delta i arbetet med kommande produktioner? Mejla monika.wade@dramaten.se

OM FÖRESTÄLLNINGEN

I [BLANK] möter vi olika kvinnor i en brutal tillvaro ofta präglad av våld. De som har hamnat i kontakt med rättsväsende och socialtjänst. De som själva har begått grova våldsbrott, de som sökt vård och skydd. De vars familjer slagits sönder, de som själva arbetar på myndighet och även de som betraktar allt utifrån.

[BLANK] skrevs av brittiska Alice Birch 2019 på beställning av National Theatre och Clean Break, ett teaterkompani startat av två kvinnor i fängelse som varit verksamt i 45 år. Pjäsen består av 100 fristående scener, av vilka varje regissör som sätter upp pjäsen får välja fritt. Ingen uppsättning av pjäsen blir därför den andra lik. I den här uppsättningen används drygt 20 scener.

INNAN TEATERBESÖKET

En del elever är vana att se scenkonst och för andra kan det vara första gången de besöker en teater. Det kan vara viktigt att påminna eleverna att man inte behöver "förstå" allt. En föreställning är en sammansättning av många olika delar: ord, rörelser, gestaltning, ljud, ljus mm.

[BLANK] spelas på Stora scenen och är 1 timme och 40 min utan paus. Det kan vara bra att veta att det förekommer våldsamma scener, teaterblod, starkt ljud, ljus och stroboskopljus i föreställningen.

Observera att tematiken i föreställningen kan vara obehaglig och väcka tankar och frågor hos publiken som pedagogen kan behöva följa upp efteråt. I denna lärarhandledning får du tips, men beroende på vilka reaktioner som uppkommer kan det också vara bra att känna till nedanstående organisationer.

BEHÖVER DU ELLER NÅGON I DIN NÄRHET STÖD ELLER HJÄLP?

[Relationsvårdscentrum Stockholms stad](#) – Erbjuder samtalsstöd till dig som lever eller har levt i relationer där det förekommer våld.

[Kvinnofridslinjen](#) – Ger stöd till dig som utsatts för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld. Samtalet är gratis och du är anonym när du ringer.

[Välj att sluta](#) – Stödlinje för dig som riskerar att skada någon du älskar.

[Alla Kvinnors Hus](#) – En ideell och partipolitiskt obunden kvinnojour

ATT VARA PUBLIK

Prata gärna med klassen om vad det innebär att vara publik. Vad är det till exempel för skillnad på att vara publik på en teaterföreställning och på bio? En viktig skillnad är att filmen i sig inte påverkas av vad som händer i publiken när den visas, eftersom den redan är inspelad. Teater däremot sker live - här och nu - och skådespelarna på scenen kan höra publikens reaktioner. När publiken reagerar på vad som händer under föreställningen blir det en del av föreställningen.

EFTER TEATERBESÖKET

När det gäller att tolka teater finns det inte något rätt eller fel. Ni som sett föreställningen har säkert upplevt den på olika sätt. Vi vill uppmuntra till reflektion och samtal bortom huruvida föreställningen var "bra" eller "dålig". Vi hoppas att [BLANK] kan bidra till intressanta och djupgående samtal i klassrummet. Här nedan följer tips på hur ni kan arbeta tillsammans efter föreställningen.

SAMTAL DEL 1:

MINNESRUNDA

Ett sätt att börja prata om föreställningen är att samla ihop upplevelserna i en runda. Samla klassen, gärna på stolar i en cirkel. Börja med att låta var och en fundera för sig själv kring vad hen minns starkast från föreställningen. Uppmuntra eleverna att vara tysta och kanske blunda medan de funderar. Låt sedan var och en i tur och ordning säga något de minns från föreställningen, till exempel en karaktär, en replik eller något ur scenografin. Var och en säger bara en sak de minns. Här kan pedagogen skriva ned elevernas minnesbilder på tavlan.

SAMTAL DEL 2:

FÖRESTÄLLNINGENS OLIKA ELEMENT

En föreställning innehåller många olika element och det är många som jobbar med en föreställning men som inte själva står på scenen. Till exempel regissör, dramatiker, scenograf, ljusdesigner, kompositör, kostymör, rekvisitör, maskör och tekniker. Allt vi ser och hör på scenen är resultatet av medvetna val. De som arbetat fram föreställningen har velat skapa vissa stämningar, känslor och bilder. Dela in eleverna i mindre grupper och låt dem prata utifrån följande frågor:

SCENOGRAFI

- I vilka olika rum/miljöer utspelade sig berättelsen? Hur skapades de olika rummen/miljöerna?
- Fanns det någon del av scenbilden som du minns särskilt? Tex något föremål eller större del av rummet? Hände det något särskilt där/ med föremålet?
- Det fanns många dörrar på scenen. Vad tror du att de symboliserar?

KARAKTÄRERNA

- Skådespelarna spelade flera olika karaktärer i föreställningen, fast de hade samma kostym (kläder) hela tiden. Hur kunde man märka att en skådespelare bytte roll? Vad tänkte du om kostymen som karaktärerna hade? I vilken tid tror du att föreställningen utspelar sig?
- Fastnade du för/ tyckte om någon karaktär? Varför då? Om du fick önska - vad skulle hända den karaktären i framtiden?
- Var det någon karaktär som var svår att förstå sig på? Varför då? Vad skulle du vilja veta om den karaktären?

DRAMAÖVNING DEL 1: STATYER, UPPVÄRMNING

Detta behövs: Golvutrymme, fungerar bra i klassrummet om man skjuter undan bord och stolar. Dela in klassen i flera smågrupper, cirka 5–7 personer per grupp.

Instruktion: Förklara att eleverna tillsammans, i respektive grupp, ska gestalta olika ord som du kommer ropa ut. De ska använda sina kroppar och bilda så kallade "statyer". Till exempel om du säger "alla blir en cirkel" så ska respektive grupp tillsammans bilda en cirkel, kanske genom att ställa sig i en ring och hålla varandra i händerna. Statyerna ska stå helt stilla och vara ljudlösa. Det är bra om det finns en tidsbegränsning så att grupperna bejakar sina första associationer och hjälper varandra att snabbt ställa sig i statyer. Även om eleverna inte är vana att arbeta med drama brukar den här övningen fungera bra. Du börjar varje mening med "alla blir...", eleverna gör en staty. Du räknar ner från 5–0 och på noll ska alla statyer stå helt stilla. Ropa sen ut nästa ord. Förslag på ord att använda som uppvärmning:

- Alla blir en cirkel
- Alla blir ett hus
- Alla blir en motorcykel
- Alla blir grannar
- Alla blir hot om våld
- Alla blir ett magnoliaträd
- Alla blir ett fängelse
- Alla blir drömmen om ett bättre liv

DRAMAÖVNING DEL 2: STATYER, EN VIKTIG HÄNDELSE

Samma gruppindelning som i dramaövning 1.

Instruktion: Låt varje grupp välja ut en scen eller situation ur [BLANK] som de fastnade för i berättelsen. Låt dem sedan gestalta händelsen i en fryst staty. En grupp i taget visar sin staty, de andra eleverna får gissa vad de ser. Samtala kring varför gruppen valt just den situationen som en viktig sekvens.

DRAMAÖVNING DEL 3: STATYER, EN VIKTIG HÄNDELSE

Samma gruppindelning som i dramaövning 1 och 2.

Instruktion: Prata om slutet i [BLANK]. Vilken känsla fick du av slutet? På ett sätt består föreställningen av många oavslutade berättelser. Låt varje grupp fundera tillsammans och sedan välja ut en scen ur föreställningen som de ska hitta på ett eget slut till. Låt dem sedan gestalta händelsen i en kort scen som visar hur just den situationen slutar. Observera att grupperna alltså kan välja scener ur hela föreställningen, inte enbart den sista scenen med badvattnet. I den här övningen får gruppen gärna agera och prata om de vill, eller så bildar de olika sekvenser med statyer, precis som i de förra övningarna.

MANUS OCH LÄSNING, DEL 1: BERÄTTANDE

Alice Birch, dramatikern som har skrivit manuset, har valt att skriva ett stort antal scener som kan sättas ihop till en helhet på olika sätt. Det är inte heller fastställt vilka karaktärer som finns med i föreställningen, eller hur den börjar eller slutar. Att sätta ihop bitar till en helhet brukar kallas collage.

- Vilken bild/ helhet målas upp av de olika delarna? Vad tycker ni att föreställningen som helhet handlar om?
- Hur var det att följa föreställningen, med tanke på att manuset inte riktigt har någon klassisk början, mitt och ett slut?
- Har ni läst någon bok i skolan nyss? Eller sett en film? Hur är den berättad? Sker saker i kronologisk ordning eller är det tidshopp? Följer man en karaktär eller flera? Får man veta hur det går för karaktärerna på slutet?

MANUS OCH LÄSNING, DEL 2: GESTALTNING

Bilda grupper om 3-4 personer. Dela ut rollerna och läs utdraget ur manuset av Alice Birch högt. Den som inte får en roll lyssnar och observerar. Byt sedan roller, och pröva det andra alternativet som anges högst upp på manus. Tex att någon är barn.
Fortsätt turas om och läs på olika sätt.

- Läs som om A och B är arga och att C är rädd
- Spela upp scenen i rummet. Vad tror ni att karaktärerna gör när de säger replikerna?
- Läs tyst så att ni inte ska väcka en fjärde karaktär som sover bredvid.
- Hitta på egna sätt att variera scenen, tex hur karaktärerna är, tex A är förvirrad, B är förkyld och C är berusad.

Reflektion: Vad får vi veta om situationen utifrån replikerna? Finns det något som du kan läsa in "mellan raderna"?

Ur [BLANK]

Av: Alice Birch

Översättning: Amanda Svensson

Bearbetning: Maria Åberg

6. AMBULANS.

Den här scenen är för ett barn (C) och två vuxna (A och B) eller tre vuxna.

A

Okej, hör du mig? Kan du sätta dig upp en sekund? Kan du göra det för min skull?

B

Jättefint. Kan du titta rakt fram? Jättefint. Kan du säga vad du heter?

C

"C"

B

Jättebra, det är jättebra. Okej, kan du säga vad det är för dag idag?

C

Onsdag

A

Perfekt.

B

Bra jobbat tjejen. Kan du tala om var du är nånstans just nu?

C

Hemma

A

Stämmer. Det stämmer.

B

Bra jobbat. Bra jobbat tjejen.

A

Du är jätteduktig.

B

Håll ögonen öppna

C

försöker

A

Det vet jag att du gör – du måste försöka så mycket du bara kan

C

försöker

B

Så bra jobbat tjejen, jättefint. Du är jätteduktig. Du är verkligen så så duktig.

SKRIVUPPGIFT

Välj en karaktär i föreställningen och skriv ett brev till hen. Det kan vara någon som du gillade eller någon som du ogillade. I brevet kan du skriva utifrån dig själv och hur du reagerade på allt som hände med karaktären i föreställningen. Du kan också ställa frågor eller ge tips till karaktären. Du kan berätta vad du skulle ha gjort om du var i samma situation. Du behöver såklart inte skriva personligt om du inte vill, utan du kan hitta på och fantisera, men oftast är det enklast att utgå ifrån sig själv. Du kan också beskriva hur du skulle önska att livet för karaktären såg ut om du fick bestämma.

BILDUPPGIFT

Måla en karaktär, en detalj eller en situation från föreställningen. Försök minnas vilka färger du såg i just den stunden, var det ljust eller mörkt? Går det att måla en viss känsla eller stämning? Reflektera över varför du valde att måla just den karaktären/detaljen/situationen?

Har du tid över? Måla en motsatsbild till den du just gjort: en bild som visar karaktären/detaljen i en helt annan situation, med helt annan känsla och stämning, kanske helt andra färger och annat ljus/mörker? Sätt bilderna bredvid varandra och fundera på vad det är som gör att man förstår att det är två helt olika känslolägen/stämningar som gestaltas.

LÄNKAR MED MER INSPIRATION

Om du som pedagog vill lära dig mer:

Basprogram om våld mot barn och unga – Barnafrid Tips på en utbildning man kan gå för att lära sig mer om våld och övergrepp mot barn och unga.

Vi skyddar barn mot våld och övergrepp – Rädda Barnen Hemsida för Rädda Barnen.

Tänk till – våld i nära relationer | UR Play En serie om våld i nära relationer, anpassad för gymnasiet.

BOKTIPS

Moa Rönnbäck, *Nån som han*, roman för unga vuxna om våld i nära relationer, Opal, 2024

Eva Wassén Eriksson, Heléne Carlsson, *I brottets skugga: en bok om barn och unga som bevittnat eller utsatts för våld i nära relation*, Brottsofferjouren Sverige, 2022.

Björn Johansson, Åsa Källström m.fl, *Barns och ungas utsatthet: Våld och kränkningar i barns och ungas relationer*, Studentlitteratur AB, 2019.